



УКРАЇНА - ЄС. ПОДАЛЬШІ ПЕРСПЕКТИВИ

Ференс Богдан - аспірант дипломатичної академії України, головний консультант Секретаріату Комітету ВР України з питань європейської інтеграції

В статье исследуются возможные сценарии взаимоотношений между Украиной и Европейским Союзом, а также выделены наиболее проблемные вопросы, которые будут определять дальнейший ход событий.

Полученные результаты могут быть полезными в выработке стратегий для экспертной среды и лиц, принимающих решения.

Ключевые слова: Украина, ЕС, Соглашение об ассоциации, политика, визовый режим.

Articolul analizeaza posibilele scenarii ale relațiilor dintre Ucraina și Uniunea Europeană, de asemenea, au fost evidențiate aspectele mai problematice, care vor determina cursul evenimentelor pe viitor.

Rezultatele pot fi utile în dezvoltarea strategiilor pentru mediul de experți și factorii de decizie.

Cuvinte cheie: Ucraina, UE, Acordul de asociere, politica, regimul de vize.

The article is about the possible scenarios of relations between Ukraine and the European Union, including the most problematic aspects that will influence on future developments.

The results may be useful for experts and decision-makers in the policy shaping.

Keywords: Ukraine, the EU, Association Agreement, politics, visa regime.

Протягом 2016 року тривали бурхливі обговорення подальшої перспективи співпраці між Європейським Союзом та Україною, особливо в контексті отримання вистражданого безвізового режиму та невтішних новин з Нідерландів. Консультації щодо можливого вирішення питання з ратифікацією Угоди про асоціацію між Гаагою та Брюсселем тривають.

Інколи здається, що з висвітленням теми двосторонніх відносин Європейського Союзу з Україною проблем особливих не виникає. У нас майже щодня можна почути новини з брюссельських полів, велика кількість експертів-політологів ретранслюють отриману інформацію для більш широкого загалу зацікавлених, про-

водиться достатньо наукових конференцій із залученням закордонних політиків та експертів. Однак, залишаються все ж побоювання, що у такому різноманітті поширення, вивчення та розуміння досить складних процесів відбувається певне викривлення реального стану справ. Від цього, в першу чергу, можуть постраждати ті, хто дійсно щиро вірить і сподівається в один прекрасний день побачити Україну повноцінним членом Європейського Союзу.

Буде корисним, враховуючи початок нового політичного сезону та нових сподівань, дати відповіді на ті питання, які продовжують визначати подальшу долю у контексті двосторонніх відносин між Україною та ЄС.

Питання 1. Безвіз, ймовірно, буде. Однак, коли?

Питання отримання Україною безвізового режиму з Європейським Союзом залишається відкритим. Для української влади його вирішення було і залишається найбільш бажаним, так як може надати можливість досягнути логічного завершення багаторічних перемовин та звітування щодо імплементації Плану дій з лібералізації візового режиму. Однак, ще важливіше, щоб українські громадяни змогли, чи не вперше, практично відчувати конкретні переваги для себе особисто від процесу європейської інтеграції.

У той самий час, для європейських чиновників ця тема є досить складною. З одного боку, вони давали обіцянку, що якщо Україна виконає всі умови, безвіз буде. З іншого, – коли такі обіцянки давалися, ситуація всередині ЄС кардинально відрізнялася від сьогоденної. Криза з мігрантами, яка досі триває, дуже серйозно вносить свої корективи не тільки у політику ЄС, але й у внутрішньополітичну ситуацію країн-членів. Простіше кажучи, європейські політики побоюються взяти на себе відповідальність за можливі проблеми, які можуть виникнути у майбутньому, якщо кількість мігрантів, зокрема і з України, збільшиться.

Для знаходження оптимального рішення було задіяно найбільш серйозний інструмент європейської політики – бюрократію, яка пригальмувала процес погодження на інституційному рівні пропозицію скасувати візовий режим з Україною. Ця ж сама бюрократія розробила нововведення, яке носить назву «visa suspension mechanism». Інструмент відкликання надання безвізового режиму покликаний слугувати заспокійливою пігулкою не лише для європейських чиновників, але й для громадян країн-членів, які в переважній більшості досить скептично сприймають візову лібералізацію. Основна ідея – можливість контролювати внутрішню ситуацію з міграційною політикою, а також використовувати такий інструмент, як метод впливу на виконання країнами, які отримали безвіз, тих завдань, які визначені двосторонніми угодами та зобов'язаннями.

У стінах ЄК було більше оптимізму, ніж в інших інституціях, і були припущення, що за-

вершення процесу могло б бути до кінця грудня 2016 року. Однак, є ще депутати ЄП, які дещо обережніші у своїх прогнозах та зазначають про можливі політичні наслідки, особливо в контексті 2017 року, на який заплановані вибори у таких ключових країнах, як Нідерланди (березень), Франція (квітень) та Німеччина (серпень або вересень).

Питання 2. Безпідставні сподівання?

У процесі надзвичайно важливо розуміти кінцеву мету. Якщо ця мета чітко визначена та знаходиться у зоні досяжності, у такому разі є можливим вибудовування певної стратегії та тактики, як її досягнути.

У процесі взаємовідносин України та ЄС було декілька етапів. Зі здобуттям незалежності формат відносин регламентувався Угодою про партнерство і співробітництво (1994 р.) – це рамкова угода, яка відображала ключові сфери для двосторонніх відносин та певний натяк на стратегічні цілі. Їй на заміну прийшла Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка станом на сьогодні визначає порядок денний співробітництва. Це амбітний документ, який містить серйозні зобов'язання, в першу чергу, для України, щодо наближення законодавства до права ЄС та створення відповідних умов з метою поглиблення взаємних торговельних відносин. Однак, є декілька серйозних ризиків.

Для того, щоб Угода повноцінно вступила в силу, її мають ратифікувати усі 28 членів ЄС. Наразі, є 27 ратифікацій. Не вистачає Нідерландів, які на своєму референдумі вирішили відмовити Україні. Останні заяви прем'єра Рютте не додають оптимізму. Єврооптимісти скажуть: «Так у чому проблема? Більшість положень Угоди діє вже сьогодні, варто тільки мати бажання її виконувати і займатися справжніми реформами». На що європрагматики, яких, на жаль, набагато менше, відреагують, що без завершення всіх необхідних процедур говорити про повноцінний формат імплементації не варто.

Інший ризик – суто внутрішнього характеру. Певна асиметричність Угоди може стати серйозною перепорою для виконання в повному обсязі всіх необхідних зобов'язань Україною. Нам варто було ще раніше визнати, що з відсутністю злагодженого механізму координації на інституційному рівні достатнього кадрово-

го потенціалу та політичної волі для прийняття кардинальних рішень процес імплементації може бути пригальмованим. Коли палкі промови про здобутки не знаходять свого реального відображення у дійсності, настрої брюссельських чиновників змінюється. А від цього настрою інколи багато що залежить.

Однак, найбільша проблема, яка впливає і буде визначати динаміку взаємовідносин, стосується відсутності конкретної перспективи членства України в Європейському Союзі. В Угоді про асоціацію про таку перспективу не йдеться, хоча ст. 49 Лісабонського договору декларує, «що будь-яка європейська держава яка визнає і шанує принципи, визначені у ст.1а і зобов'язується їх дотримуватись, може подати заявку про її прийняття в члени Союзу». Можна піти ще далі і припустити, що чим більше Україна буде наголошувати на такій необхідності мати чітке розуміння кінцевої мети, тим прохолодніше Європейське співтовариство може сприймати такі амбіції. У приватних розмовах деякі європарламентарі наголошують, що на найближчу декаду планів щодо розширення ЄС немає. Для них ситуація кардинально інша, – як вберегти саме європейське утворення від процесів дезинтеграцій, пов'язаних з Brexit та зростанням популярності праворадикальних та популістських сил.

Питання 3. Що далі?

Зрозуміло, що альтернативи європейській інтеграції для України на сьогодні не існує. Очевидно, що Європейський Союз усе більше буде фокусуватися на своїх внутрішніх проблемах, від ефективності вирішення яких буде залежати його подальша доля. Постмайданна ейфорія дещо вщухла в коридорах євроінституцій. Натомість, настає період конкретних запитань до української влади про пророблену домашню роботу та ілюстрацію реальних результатів.

У Києві також настрої дещо змінилися. Для багатьох стало зрозуміло, що обіцянки та завіряння деяких європейських чиновників також інколи не знаходять свого реального відображення у конкретних діях. Аргументація, що у нас йде війна на Сході, є логічною. Але це не в повній мірі заважає окремим країнам та їхнім лідерам дещо змінювати свою позицію в контексті взаємовідносин із Російською Федерацією. Нам не варто забувати, що одним з осно-

вних пріоритетів розвитку для ЄС є економіка. Впливовий бізнес серйозно тисне на політиків як на національному рівні, так і на рівні ЄС. Для корпорацій основним завданням є отримання прибутків, а ринок РФ завжди був і залишається цікавим для них. Зі свого боку РФ, роблячи ставку на посилення співпраці з політичними партіями, які можуть прийти до влади у деяких країнах-членах вже у найближчий час, просуває свої інтереси в ЄС.

Виходячи з різноманітності згаданих факторів, які безпосередньо впливають на динаміку взаємовідносин між Україною та ЄС, можна припустити, що «цукерково-букетний» період минув і настає фаза, як європейці люблять її називати, «more-for-more/більше-за-більше». Підтримка подальшого позитивного тренду буде напряму залежати від результатів трансформації України до європейських стандартів.

Здорові і підкріплені амбіції завжди вітаються у великій політиці, однак для їхньої реалізації необхідна послідовна та щоденна робота. Тому перед нами постає вкрай складне завдання – підтримка позитивної динаміки взаємовідносин та визначення подальших практичних цілей.

Література

1. Grzegorz Gromadzki, Six Considerations about the EaP (Eastern Partnership Revisited), 2015 [Електронний ресурс] Режим доступу: http://library.fes.de/pdf-files/ipg/2011-2/10_a_stollt.pdf
2. Scenario Group EU+East 2030: The EU and the East in 2030 – Four Scenarios for Relations between the EU, the Russian Federation, and the Common Neighbourhood. Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2014.[Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.fes.de/moe>
3. Nicu Popescu «Three scenarios for Ukraine» .[Електронний ресурс] Режим доступу: <http://gnu.su/Rkr>
4. Michael Emerson, The Prospect of Deep Free Trade Between the European Union and Ukraine, Center for European Policy Studies .[Електронний ресурс] Режим доступу: <http://gnu.su/Rkq>
5. Україна та Європа: результати міжнародного порівняльного соціологічного дослідження /Є. Головаха [та ін.] ; НАН України, Ін-т соціології. – К. : Ін-т соціології НАН України, 2006. – 141 с.